CATALANA

REVISTA

Any VI | Barcelona 31 d'Agost de 1923 | Núm. 149

LA TROBALLA

Un dels cotxers del carrer d'Aragó encengué la gustosa cigarreta qui segueix al dinar, y's disposava a lligar el morralet al cavall ab el pinso de costum en aquella hora, quan de la banda del Passeig de Gracia vegé venir corrents ab un peu fòra camí una cambrera abillada de negre y davantal blanch.

Encara'l cotxer no havía acabada la reflexió de que la dòna no es feta per a córrer, que ja la cambrera, blexant mig ofegada, profería:

—Víngui... al Passeig de Gracia... 92.—

El cotxer fou corprès d'aquella nirviositat.

—No pot ser. El Diamant se quedaría sense dinar.

—Cúyti, home.—

L'home, qui era un dels millors del món, cuytà a plegar el morralet ab la cordilla y a llençarlo en el pescant. El Diamant va girar sa testa gallarda, fondament sorprès del càstich inesperat.

—¿Per anar hont?—

La cambrera, ab un mocadoret, se llevava la suhor del rostre qui, de tan acalorat, semblava una pintura.

—A l'estació del Nort,—va fer ab un sospir.

—Apa, donchs, púgi y cuytèm.—

La cambrera's ficà al cotxe, satisfeta de trobar goig senyorial y repòs ben merescut. Un picament de porta, la fressa de les rodes y'l patrip patrap de la bestia ressonaren. El pobre Diamant hagué d'afegir al càstich de no dinar les imperioses flingantades del fuet.

No era l'àuriga persona de mals pensaments; en espays de sofrença, però, com el d'aleshores, no podía contenir els que, a borbolls, assaltaven la seva ment. De segur que tota la pressa y tota la pena eren conseqüencia d'una tardanería en el casino ò un ronsejament a casa de la modista. ¡Y qui ho pagava úni-

cament era la bestia! Per força havía d'ésser una familia desordenada y maymona.

«¡Jo no sé còm no ha anat a buscar un auto y no fer patir axí! ¡Vès quí ho diría, qu'encara féssim servey en casos de follía com aquest! ¡Voldría saber el motiu del viatge: potser van a sopar a fòra!»

Descomptava'l cotxer que la gent en pressa havía d'ésser jove. El séu bon tarannar va inclinar per bé les fantasíes que lliscaven més ràpidament que'l cotxe per l'asfalt.

«Deuría ésser el qui espera un comerciant d'aquells qui viuen com una roda del món ab els minuts comptats: a les onze despaig, a les dotze junta, a la una dinar, a les dues al tren, a les quatre a Manresa, a les set nova junta a Barcelona.»

Anava a mirar la numeració de les cases, mes no calgué, per ço com una parella jove, marit y muller sens dubte, frissaven a l'acera, ell moventse alterat, ella picantse les mans ab un vano.

No arribà'l cotxe a pararse. De la portella va lliscar la criada, ahurtantse ab la senyora. Com un dofí, el marit bufà y capbussà prestament en la penombra del cotxe. Y l'àuriga, conscient de que'l retràs podía trastornar un acte solemnial, encinglantà la bestia despietadament.

Tot va segons circunstancies. S'era impresionat tant de la formosura y elegancia de la dama, que no's fixà en el somriure agrahit y graciós de la cambrereta, qui amostrava unes dents blanquíssimes entre dues galtes arborades.

Volava'l cotxe y volaven les fantasíes del cotxer.

«Vaja, dònes axí tan formoses no haurien d'anar tan elegants. Se necessita una voluntat de ferro per apartarne la mirada.»

D'un sol esguart escallimpador l'havía llambregada'l cotxer Peret, y ja n'hi havía hagut prou per a ferne cabal judici y per a sentir admiració.

Tot, idealment; perque'l bon àuriga també sabía de ponderar la valor psíquica de les persones.

El dibuix en recordança de la dama que portava en el séu cotxe y que de cap manera no podía llavors contemplar, produhía paralelament el de sa esposa rodanxona com una boya, deforme y cap-pelada. Per les gales externes veyas derrotat pel feliç home, la vida del qual en ses mans havía. Emperò, si mirar poguessin tots els ornaments de l'ànima, fóra fàcil de

predir que s'emportaría la victoria la Rosó, perque, de tan bona, semblava santa; de tan polida, aparía d'argent; y de tan riallera, podía passar com a espill de felicitat.

Tornaven, però, les bellíssimes fesomíes a torturar el bon home. ¡Quína epidermis! Finesa de perla, suavitat de magnolia. Dels ulls blaus havía rebut una mirada de frisança, però se n'havía després un raig de llum enhartadora, clara llum qui refulgía sota la cascada d'or d'una cabellera rinxolada.

Li entrà un desfici inexplicable de revèurela desseguida, en el trahut vertiginós de la carrera y de sentirli un clam d'ajuda y pietat. ¿Si dexés caure'l fuet, ò si digués que'l bencilló s'era trencat?

La força de bonhomía trencà'l desvari, y'l cotxe anà rodolant per les vies de la ciutat, com un carro de gladiadors en l'arena d'un circh.

Devía haver d'acudir la parella glatidora a una festa familiar, nupcies ò batejada, ò potser a una recepció oficial, perque la indumentaria ho revelava. El senyor duya un jaqué ben tallat y un'alta barretera de la qual sallaría'l barret de pelfa brillant y hi posaría'l fluix ab que llavors era cobert. La dama lluhía un vestit de seda negra.

Tot semblava escatirse a la fina comprensió del bon cotxer. Un encallament de carros y tramvíes axecà una empalliçada als pressarosos. Desseguida, com caparrons qui s'alcinen en capsa automàtica, exiren el del senyor en la finestreta esquerra, el de la senyora en la de la dreta. Es clar, el cotxer va decantarse cap aquest costat per contemplar la bella faç.

—¡Oh! ¿Què passa?—remugà la dama, petant de dents.

—Endavant,—cridà'l cavaller ab urch imperatiu.

—Ja ho diu vostè. ¿Que no veu la muralla que tenim a davant?

—¿Però què passa?—

Passava un regiment, y tothom havía d'admirar la marcialitat dels guerrers. El cavaller descompost se mossegà'ls llavis. Una marxa animadora ressonà. Se desféu la murada de carruatges y'l Diamant, mólt satisfet del repòs, passà del trot al galop.

La parella estava satisfeta d'aquell volar. Ans de parar el cotxe'l cavaller ja tocava de peus a terra; abraçà la sua muller ab el braç dret, qu'ab l'esquerre sostenía l'alta barretera. Corregueren, com si un enemich els empaytés. El cotxer acabà de veure que'l còs de la dama era una vera perfecció.

L'empleat ostiari foradava bitllets nirviosament perque tenía mólta de feyna y ja era hora de marxa. El cavaller tragué de la cartera un bitllet de 25 pessetes.

—Tíngui, y móltes mercès —

En axecar la vista del adorat bitllet, ja no vegé En Peret la bella dama.

* * *

La cosa ha anat de primera. ¡25 pessetes! Avuy, festa.

Fregà y amoxà'l pobre Diamant, qui tan brillantment les havía defensades. Mentre la bestia menjà'l pinso gruat, l'amo prengué cafè.

La festa fóra bonica. Anirien ab l'esposa al Tibidabo. Feya tant de temps que no hi era pujat, que li'n prengué viu desig.

La Rosó llençà alirets de gaudanía al anunci d'un solaç inesperat. Ab un dos per tres desà'ls estres de taula y endegà'l menjador.

Ab rialleig de benhaurats, ab johiment de nuvis, pujà la parella a la lluminosa montanya.

De retorn, la Rosó anà pel sopar que, en gracia a la festa havía d'ésser no més una petitesa, y'l Peret anà a fregar el cotxe, tasca que sempre acomplía ab miraments meticulosos. Començava de fregar els coxins satinats, quan sos dits tocaren un objecte. Com que ja fosquejava, encengué'l llum elèctrich. Flayrant quelcom d'extraordinari, el bon àuriga's commogué. Per lo que pogués ésser, anà a ajustar la porta forana. Ses mans tremoloses tornaren a agafar l'objecte dexat damunt el coxí. Era una bossa de seda. L'obrí, ne pouà un mocadoret, qu'era una filigrana de brodadura y finor, tot perfumat de l'essencia de llessamí de la dama bellíssima. El cotxer no pogué resistir la temptació de posàrsel arran de nas.

El Peret era cara plè, canut, rogench de pòmuls, ab una boca tan ampla com una llossa, un nas granallut y uns ullets que solía aclucar de tant en tant ab singular delectació. Ensumava la fina batista com ho hauría fet ab una rosa; la boca se li axamplava encara més y'ls ullets se li aclucaren llargament.

Li semblà qu'havía entrat la dama. Va córrer, com traspostat, tot el llarch de la quadra. Era sol. La imatge interna rebrollava ab una força d'encís irresistible.

—Tampoch hauría d'ésser permès de portar aquestes flayres tan marejadores.—

Y anava a dexar la bossa quan al palp del séu fons va trobar un estoig. Sobreprès y palpitant, va obrirlo ab rapidesa. Y cridà una exclamació a semblança de presoner qui, de cop y volta, veu brillar el sol.

Dues arracades, llàgrimes de brillants, feyen jòch a una agulla, rosetó magnífich qui semblava un astre y, tot al entorn un collar de brillants y perles produhía un cercle lluminós. La bellugadissa d'aquelles joyes era una cascada d'irisacions y fulgors vivíssimes, qui enhartaven els matexos qui vivien el món de les pompes.

L'àuriga vegé una resplendor en tota la casa, com si hi hagués entrat una llum gloriosa. Tenía la riquesa en les mans y podía tenirla de volerho, per a sempre més, puix ningú no'n fora sabedor ni esment no hauría. De tot açò que a plaer li vingués, podría gaudir de llavors en avant. La flayre de llessamí'l recalcava en la temptació. Però, incontinent, com una dèu pura brolla d'un biot llotós, axí la seva ànima va dexondirse alliberada d'infernals concupiscencies.

Reprenent el somriure per la tranquilitat recobrada y per la bonica treta que se li acudí, desprengué'l collar, s'embutxacà l'estoig, y, roncejant ab una canticela als llavis, anà al encontre de la seva muller.

Solien joguinejar, com també acostumaven a ballar satisfets, ja sia fossin sols, si del carrer venía'l sò d'un manubri. D'una banda axò, y d'altra la dolcesa inalterable de la esposa feyen que'l Peret disfrutés com un infant en realisar les sues bromes y afalagadores joguineríes.

—Vínem aquí, reyneta. Si't dexes tapar d'uys, te donaré una cosa més bona!

—No m'enganyis, eh!

—Que t'he enganyat may?—

Agafà'l Peret un mocador—no'l de batista—y quan venava'ls ulls bondadosos de sa companya, digué aquesta mólt alarmada y estranyada:

—Sembla qu'estàs perfumat avuy. Que vens de cà'l barber?—

Una rialla venturosa trencà l'enrahonament.

—No puch pensar que dèus haver comprat de la resta de la propina.

—Ja ho veuràs, dòna, ja ho veuràs.—

Quetxament, va lligar el Peret a sa esposa'l collar maravellós.

—Un collaret,—féu la dòna, satisfeta de la endevinalla.—Ja m'agrada perque no'n tenía cap. Encara no està? Y hont me portes ara?—

D'un braç, mólt nerviosament, l'aconduhí davant l'armari de lluna del dormitori, qu'era'l millor moble de la llar, encengué tots els llums, y, ledament, exclamà:

—Ara.—

La vena fou llevada, y'ls ulls vulgars de la dòna del cotxer vegeren en son pit la cascada refulgent dels brillants y la dolça claror mate de les perles. Una esgarrifança fredorosa, barreja d'astorament, de delicia, d'incomprensió, somogué'l còs rubicun y deformat de la pobra Roseta.

—Oh! Que bonich! Però d'hont ho has tret?

—Ho he trobat.

—Hont?

—En el cotxe.—

La dimoníaca temptació brillejà en la mirada femenina. L'espòs, comprenent, cuytà a desferla.

—Deu me'n reguart! Ja'm penso de quí es.—

Ratxa de malinconía seguí a la de cobejança.

—Sí, sí. Si sabs de qui es, ho has de tornar.

—No es pas axò sol el que he trobat.—

Y obrí l'estoix, bon punt recitades les paraules. Y la boca de la Rosó va ferse aygua, y tota ella s'estremí, altra volta, de cap a peus, en palpar aquelles joyes rutilants de preu incalculable.

—Déxa, déxa, que't vull engalanar com una regina.—

Y'l bon àuriga posà a sa muller les arracades y'l rosetó. Y la Rosó no's volía moure del front del espill, per çò que disfrutava de veures tan resplendent.

—Peret, avísa les vehines. La cosa bé s'ho val.

—Si, que tens rahó.—

Y'l Peret, com si la riquesa hagués penetrat verament en la seva maysó, va esquitllarse mólt lleuger y enriolat. A no trigar, comparegueren les vehines, les quals, com no haguessin sospitat maravella tan gran ni atzar tan benhaurós, restaren, d'esbalahides, com privades de comunicar la llur admiració. Una volta esvahit l'enlluhernament y esplicada la face-

cia, volgueren també totes elles emmirallarse ab aquella auriola de resplendor.

El Peret no s'atreví a coartar el goig de tan intèns que vegé com era, y no gojà ell mateix, fins que, per massa manefres que foren les vehines, hagué de mètrehi fi.

—Vull tornarho ara mateix, que no's pensés la mestressa que vull quedarmho.—

Totes les comares li feren por.

—Y hont anèu, sant varó, per Barcelona, a hora fosca y ab aquest bé de Deu que val milionades? Ja us acompanyarèm?

—Cuydèuvos de vosaltres.—

* * *

Anà a complir el deure acompanyat de sa esposa. Per a ell, era un dia de gran ventura. Podía esser rich. Portava la riquesa a la butxaca; però la seva bonesa valía més qu'aquell tresor. Y en la seva ànima pura hi sentía degotar una rosada dolcíssima, qui l'amarava d'una eufòria gayrebé sobrenatural.

Als truchs en la porta de la casa rica, sentí'l Peret els de son cor avalotat.

Va rèbrel una dama ja madura, y al ensemps qu'aquesta preguntava'l motiu de la visita, del fons del passadís vingué un remugament:

—Si no vindrà fins a hora de sopar. Les criades són les mestresses avuy en dia.—

El Peret obrí desmesuradament sa boca bondadosa, y, aclucant els séus ullets, preguntà:

—No han pas perdut rès, senyora?—

El cavaller del jaqué, la dama rossa bellíssima, desfeta en llàgrimes, quatre infants plorosos com la mare, un avi xaruch, la cuynera y dues cambreres, tots afluhiren a cop y ab grans adelitaments y exclamacions, com si sortissin a rebre'l rey.

El cotxer, enternit, considerant sobrera tota requisitoria, obrí l'estoig y la resplendor gloriosa produhí somriures llà hont sols hi havía llàgrimes. Va voler entregarlo ell mateix a la bellíssima dama, de quí rebé un esguart fit y encisador, mentres repicava de tots cantons la campanería laudatoria.

—Sóu una gran persona.

—D'avuy en avant aquí es vostra casa.

—No us podèu pensar la joya que portèu, tanta era la pena!

—Figurèuvos qu'axò ha esguerrat una batejada!

—Sóu home de diners?—interrogà'l cavaller del jaqué, bracejant com si nedés.—

Somrigué'l àuriga.

—Que no'm veu? En tinch tants com Nostre Senyor germans.

—Sóu un gran home.—

Li preguntaren el nom, el domicili, si tenía fills, si esposa, si era feliç, quíns somnis havía. Y no hagué temps de a tot respondre, que'l sobredit cavaller, ab dues camades vingué de la penombra, y, allargant el puny clos, mormolà ab una moxayna:

—Fèume l'obsequi d'admetre un recort. Aquestes joyes nuvials valen una fortuna. El que jo us oferexo es no rès, comparat ab la vostra acció de noblesa.—

Llavors la dama de cabellera d'or, epidermis de perla y blancor de magnolia, qui tenía'l estoig en son puny, va transfigurarse, y, de cop, bombada de gratitut, ab una embranzida que en estat normal fóra estada follía, s'atançà al cotxer y va ferli un petó sonor, familiar, en plena galta.

El Peret va acomiadarse barroer, sense gosar mirar quina cosa tenía amagada en el puny.

Sa muller, corfosa de curiositat, l'interrogà. Obrí, llavors, la mà tremolosa y aparegué un bitllet de mil pessetes.

En l'intimitat joyosa, esclovellà'l cotxer tota l'escena, mes guardà en secretesa'l bes de gratitut del qual sentía encara la dolçor.

Durà un instant que l'esposa ballava de contenta y l'espòs romanía contristat.

—Però què tens? T'ha ben cambiat la troballa! Que potser rumíes tornar aquests diners? Ah! No t'ho pensis pas!

—Nó, dòna, estígues tranquila. Estich més content que tu. Però una cosa'm contraría.—

Y va axecarse per obrir la porta y la finestra de bat a bat.

—Per acabar d'esser feliç tinch de fer escampar la flayre de llessamí.—

MIQUEL ROGER Y CROSA

RETORN

S'havien escolat els vuyt dies passats en l'*Illa daurada*, per a trobarhi, ab l'allunyament dels quefers de cada dia, el repòs reconfortador per al còs emmalaltit, y ab la contemplació dels maravellosos panorames que s'hi admiren en cada instant, aquella exaltació del esperit que tant el tonifica. Ja erem al vapor «Reina Victoria» que'ns havía de tornar a casa.

La sirena del vapor féu els tochs de reglament, prenguerem possessió dels camarots alcançats, hont hi vam entafurar els equipatges, y, tot seguit, pujarem a coberta a gaudir del maravellós espectacle.

Poques maniobres hagué de realisar el vaxell per a fer proa a la entrada del port y mentres començaven a acaronarnos els raigs potents de la farola de la punta, dirigirem l'esguart al bloch de la ciutat dormida, per a admirar, una vegada més, les línees corprenedores de la immensa Sèu, auriolada, en aquell instant, pel polsim de llum argentada que, darrera d'ella, ens anunciava l'ascensió del astre de la nit y, com vel d'engalanada nuvia, auriolava sa testa.

A Deu, hermosa Sèu palmesana; vètlla, com fas sempre, pels teus estimats fills y sígues guiadora del vaxell que'ns torna a casa nostra!...

La farola de Porto-Pi extén la seva llum per damunt la mar tranquila y arriba fins a nosaltres, per a portarnos el recort del Castell de Bellver, «*palau més que castell, digne estatge del rey aymador de la gentilesa,*» remembrador de gloriosos y tristos recorts, mirador incomparable de la ciutat exquisida.

Y encara anava fentnos l'ullet la farola de Porto-Pi, que ja guanyavem el cap de Calafiguera, que'ns donava comiat, bo y recordantnos la breu estada a «Ben-dinat.»

La farola de la minúscula illeta del «Toro», no trigà a alegrarnos ab sa llum petitona, que s'esmunyía per damunt les aygues que solcava silenciosament el vaxell y que vam oblidar prompte, per a contemplar l'aparició del astre de la nit y la seva ascensió en plè firmament. L'astre aparegué com immensa esfera de color roig rutilant, de tal faysó, que semblava'l sol que hagués desfet el camí de sa posta y tornés a començar el séu domini en plena nit, y era allavors que llençava sobre la mar y arribava fins al vaxell, un regalim de foch que les aygues anaven bressolant, d'ací d'allà. Mólt prompte aquella esfera anà argentantse, d'un argent brillant y la in-

tensa llum que projectava, joguinejant ab la mar calmosa, constituhía una immensa estela, cada vegada més explendorosa.

Y fou allavors que anarem admirant els imposants cimals de la magnífica *Costa òrava* mallorquina, qu'escalantse, cada vegada més alterosos, se perdien en l'infinit, copsats per una atapahida boyrina. ¡Quín espectacle més grandiós!...

Y'l vaxell anava avançant dolçament, magestuosament, mentres ja oviravem, al lluny, el sugestionant far de «La Dragonera». Quín consol que dóna la contemplació del far! sembla l'ull potent d'un immèns gegant, reposant sobre la mar tranquila, que ara s'acluca, ara s'obre, y, sempre atent, sembla dir al capità que governa de des del pont: ¡Avant y fóra!... No tinguis por, que t'enllumeno'l camí per a qu'estiguis segur de que no hi existexen els obstacles!...

Y'l vaxell virà, sempre sots l'imperi de la llum salvadora y seguint per la magnífica estela del astre excels y, a poch, contemplarem en tota sa immensitat l'hermós freu de «La Dragonera» y, al lluny del lluny, el darrer far de l'illa que'ns donava comiat; el far de l'altra ribera del freu, que'ns portava, al ensemps, l'encoratjador recort de l'admirable ermita de Sant Telm, qu'està al damunt d'ella. ¡A Deu, ermita gloriosa, vètlla'l nostre camí!...

Uns moments més y ja sols s'ovirava'l bloch explendorós d'un troç de món ninvat pels potents raigs del astre de la nit, que, al vèurel allunyarse, en cada instant, fins a no vèurel gens, ens feya l'efecte que's destriés de la nostra ànima'l gloriós recort d'una cosa intensament estimada.

Els que restavem a coberta, embadalits, cada vegada erem menys. El cansament s'apoderà de tothom, y'ls ulls se'ns anaven aclucant intermitentment, com la llum dels fars que ja no veyem, y després de donarnos la bona nit, cada passatger se'n anà al séu camarot.

Y ja en el clos reduhit de la cambra bufona, inquibit en aquell llitet just, de moviments dolços, una munió de recorts: de les excursions fetes, de la visió fantàstica de les entranyes maravelloses de la terra, d'aquelles costes magnífiques, ab ses llums y vesllums excepcionals, de les postes explendoroses que haviem gaudit confonent en una sola admiració les nostres ànimes oviradores, els seculars boscos, les cales, els ports, els poblets, el magnífich Santuari de Lluch, el Montserrat de

Mallorca, l'antiga y sugestionant processó de la miraculosa imatge del Sant Crist de la Sanch, exaltaven la nostra imaginació encondormida, mentres sentiem retrunyir els acompassats cops dels pistons de la màquina que'ns empenyía, el dolç brandar del vaxell y'l capbussar de la proa que, en cada embestida, feya una suau remor, com si esquinsés teles de seda, per damunt de les quals, tot seguit, lliscava. Y al pensar, entre somnis, ab la desitjada caseta propia y ab la recuperació dels éssers estimats y anyorats que'ns hi esperaven, me feya'l mateix efecte que'm fa'l desig d'assolir les grans diades, sense posar esment que, al compàs que les anèm gaudint y anèm curullant la nostra ànima de recorts, va escursantse'l camí de la nostra vida!...

JOAN FREIXAS

AXUT

No queda una prada verda,
tot té'l color del terròs,
la terra axuta s'esquerda
y'l pagès no cull al tros.

La mina tot just degota,
de sol s'abeura'l lluert,
y sembla la terra tota
un enxample del desert.

Grogueja la salzereda,
no hi hà ombra bona al entorn,
escalfada, la pineda
resinosa sembla un forn.

Lo cel dura nit y dia
implacablement serè,
la terra no'n té alegría,
lo vent hi ha perdut l'alè.

Damunt la seca pastura
cot s'ajassa'l bestiar,
en la encesor de l'altura
l'aucell no gosa volar,

y l'home ab angunia extrema
va cercant per tots cantons
un ruxim pel front que crema
y un glop d'ayre pels pulmons;

ni una boyra en la llunyaria,
ni moures un arbre ha vist,
y s'aferra ab la pregaria
qu'es esperança pel trist:

«Senyor, Senyor, compadíunos
a la terra y a la gent;
Senyor, Senyor, assistíunos:
dèunos aygua; dèunos vent!»
. . . . . .
¿Un cap de núvol!... l'axuga
l'ardor del sol totseguit.
¿Un branquilló que's belluga!...
es d'un aucell qu'ha fugit.

F. MATHEU

EDUCACIÓ DELS MINYONS

DE MOSSÈN BALDIRI REXACH

EN QUÈ CONSISTEIX LA GLORIA SÒLIDA Y LA VERDADERA GRANDESA

Tot lo qu'es exterior al home, tot lo que pot ser comú als bons y als mals, no'l fa ab veritat estimable. Es per lo cor per ahont convé judicar del home. D'aquí naxen los grans desigs y les grans virtuts. La grandesa sòlida, la qual no pot ser imitada per lo faust, resideix en lo fons de les qualitats personals y en la noblesa dels sentiments. Ser bo, lliberal, benefactor, generós; no fer cas de les riqueses, sinó per distribuhirles; de les dignitats, sinó per servir a la Patria; de la potencia y del crèdit, sinó per ser en estat de reprimir lo vici y de posar en honra la virtut; ser verdaderament home de bé, sens buscar l'aparèxerho; soportar la pobresa ab noblesa, los afronts y les injuries ab paciencia; reprimir los sentiments y fer tota manera de bons oficis a un enemich del qual un se pot venjar: preferir lo bé públich a tot, sacrificarli sos béns, son repòs, sa vida y també sa reputació, si es menester. Veus ací lo que fa al home gran y verdaderament digne d'admiració.

Separa la bondat de les accions les més belles, de les qualitats més estimables, ¿què venen elles a ser sinó un objecte de menysprèu? L'excès del vi en Alexandro, la mort de sos millors amichs, la set insaciable de les alabances y aplausos, la vanitat de voler passar per fill de Júpiter, encara qu'ell no'n cregués rès, ¿tot açò'ns permet mirar aquest príncep com a verdaderament gran? Quan un veu a Mario y aprés d'ell a Silla fer córrer a grans raigs la sanch dels ciutadans romans per establir sa potencia, ¿pot un comptar per alguna cosa ses victories y sos triumfos?

Al contrari, quan un sent a dir al emperador Tito aquesta paraula tan cèlebre: *Mos amichs: veus ací un dia que jo he perdut,* perque no havía fet bé a ningú; a un altre que l'instava mólt per firmar un decret de mort: *Jo voldria no saber d'escriure;* al emperador Teodosio, aprés que un dia de Pasqua hagué deslliurat los presoners: *Plagués a Deu que jo pogués també obrir les tombes per donar vida als morts;* quan un veu a Scipion encara jove, véncer varonilment una passió que domina casi a tots los homens; y en un'altra ocasió fer lliçons de continencia y de sabiduría a un Príncep jove que s'havía apartat de sa obligació; quan un veu a un tribuno del poble, enemich declarat del mateix Scipion,

pendre altrament sa defensa contra aquells que l'acusaven injustament y qu'havien conspirat sa pèrdua; en fi, quan nosaltres llegim en la historia algunes accions de lliberalitat, de fortalesa, de menysprèu per los béns temporals, de clemencia, d'oblit de les injuries, ¿es en nostre poder el refusar nostra estima y nostra admiració? Y després de tants segles, ¿no'ns sentim encara moguts y atendrits per la simple relació d'aquestes accions?

En totes les nacions se troben persones heroyques, la vida de les quals ha de ser un gran estímul als minyons y gent jove per imitarlos en la virtut. Per axò es mólt convenient que'ls mestres quan fan llegir les histories de les persones ilustres als minyons y gent jove, los facen fer atenció y reflexió sobre lo que han llegit y que'ls preguntin qu'es lo que hi troben de bo, de gran y de lloable, y al contrari, qu'es lo que hi troben digne de vituperi y de menysprèu: perque serà rar que ells no responguen d'una manera judiciosa y racional, perque únicament diràn allò que la rahó y la naturalesa'ls dictarà. Quan ells veuen un Règulo que va a presentarse als torments més crudels, per no faltar a sa paraula; a un Ciro y a un Scipion que fan professió pública de continencia; als antichs romans tan ilustres y tan generalment estimats, tenir una vida pobra, frugal y sobria, y quan veuen d'altra part, en son segle, persones que volen ser estimades per grans y nobles, que són infidels, desbauxades, dissolutes, avares, no dubten pas un moment en favor de qui's deuen declarar.

Sèneca en la Epístola cent, y vuy, parlant de son mestre Atalo, diu que quan ohía parlar dels profits de la pobresa, de la castedat, d'una vida templada, conciencia pura y irreprehensible, exía d'aquestes lliçons plè d'amor y de virtut y d'horror per lo vici. Aquest es l'efecte que dèu produhir la historia quan es ben ensenyada.

Es pues convenient fer que les gents joves sien atentes a les lliçons excelents que'ns dóna'l Paganisme, el qual no's conta per rès: tot lo qu'es fòra del home, y lo que li serveix com de vestit, com són dignitats, riqueses, magnificencia, y de lo qu'es en l'home mateix, no estima ni admira sinó les qualitats del cor, es a dir, la bondat y la virtut, de la qual lo llustre es tal, qu'ella honra, ennobleix, releva tot lo que se li acosta y la circuheix, encara que sia la pobresa, la miseria, lo desterro, la presó y'ls torments. Ella sola dóna'l preu a tot: ella sola es la font de la gloria sòlida y de la verdadera grandesa. Segons lo

Paganisme en ploma de Sèneca, un príncep no es gran sinó en quan es benefactor y lliberal. Ell no's dèu creure poderós sinó per fer bé. Ell dèu preferir als títols faustuosos de vencedor, de triomfador, de conquistador, lo dolç nom de Pare de la Patria, que'l faça recordar qu'ell es lo protector y'l pare de sos vassalls, y que la sua gloria més sòlida, com també son dèbit més essencial es de treballar a ferlos ditxosos.

A vista de lo que havèm dit fins ací, apar que no hi hà rès que's puga ajustar a les nobles idees que'ls gentils nos donen de la grandesa y potencia humana, ni als exemples de virtut que havèm citat fins ací. Però escoltèm un sabi elevat en la Escola, nó de Sòcrates ò de Plató, sinó en la Escola de Jesucrist: es a dir, a Sant Agustí, el qual en lo llibre 5, cap. 24, de la Ciutat de Deu, després de haver deliniat la imatge d'un príncep, nos ensenya per una paraula sola, qu'ajusta als ditxos dels antichs, en què consisteix la gloria sòlida, com lo Cristianisme encareix sobre les virtuts gentils, de les quals la vanitat y l'orgull eren l'ànima y'l principi.

Nosaltres no anomenèm grans y ditxosos los prínceps cristians, diu aquest gran Pare, parlant dels emperadors, per haver regnat mólt temps ò per haver mort en pau, dexant a sos fills successors de la Corona, ò per haver vençut los enemichs del Estat, ò per haver reprimit los sediciosos, perque estes victories y excelencies los són comunes als prínceps adoradors dels dimonis. Sinó que'ls anomenèm grans y ditxosos quan fan regnar la Justicia, quan en mig de les alabances que un los dóna ò dels respectes que un los fa, no s'orgullexen, sinó que's recorden que són homens, quan someten sa potencia a la potencia suprema del Senyor dels Reys y la fan servir per fer florir son culte; quan temen a Deu, l'aymen y l'adoren, quan preferexen a son Regne aquell Regne en lo qual no temen tenir repugnancia ni enemichs; quan són tarts per a castigar y promptes per a perdonar; quan no castiguen sinó per lo bé del Estat y nó per satisfer sa venjança, y quan no perdonen sinó per qu'esperen que un se corregirà y nó per donar immunitat als crims; quan sent obligats a usar de severitat, la temperen ab alguna acció de dolçura y clemencia, quan són tant més retinguts en sos deleytes quan tenen més llibertat d'entregarshi; quan aymen més comendar a ses passions que a tots los pobles del món, y quan ells fan totes aquestes coses nó per la vana gloria, sinó per l'amor de la felicitat eterna.

Lo Paganisme no podía inspirar uns sentiments tan nobles y en lo mateix temps tan apurats de tot amor propi y de tota vanagloria, perque no hi hà sinó la Escola de Jesucrist que sia capaç de portar l'home a un grau tan alt de perfecció com es oblidarse totalment un mateix, en mig de les més grans accions, per referirles únicament a Deu, en lo qual consisteix tota la grandesa y tota la gloria del home. Pues tant com l'home queda concentrat en sí mateix, té de fer mólts esforços per aparèxer gran y per elevarse; ell queda sempre lo qu'es, es a dir, baix, y un no rès: y no pot arribar a ser verdaderament gran y elevat sinó unintse ab Aquell qu'es l'únich origen de tota gloria y de tota grandesa. Aquest es qui ha produhit aquesta multitut innumerable d'hèroes cristians de totes condicions, sexes y edats. Ell s'ha vist, qu'aquell que tenia més llustre en lo món anava a deposar als peus de la Creu de Jesucrist, riqueses, grandesa, magnificencia, dignitats, sciencia, eloqüencia, reputació, y comptar tots estos sacrificis per no rès. Un sant Paulí, l'honor de la França y la gloria de son segle, mentres que tot lo Univers estava en l'admiració del abandono generós qu'havía fet als pobres dels béns immensos que possehía en diferentes provincies, crevía no haver fet rès encara y's comptava per un soldat que's preparava per lo combat, ò per un home que dèu passar nadant un riu, y que no són ni un ni altre mólt avançats per haverse llevats los vestits.

¿Què dirèm d'aquesta tropa de dames ilustres, de les quals algunes comptaven entre sos avis als Scipions y Gracos; santa Paula, santa Olimpiada, santa Marcela, santa Melania, que feren tant honor al Evangeli, trepitjant ab los peus lo faust y les delicies del segle? Què grandesa d'ànim en aquesta paraula de santa Marcela, qu'havía dat tots sos béns als pobres, y que veyent Roma presa y saquejada per los góts, donà a Deu les gracies de que havía posat sos béns en salvo y que'l desastre de la ciutat no l'havía feta pobra; com ho refereix Sant Gerònim, Lib. 3. Epist. ad Principiam.

Jamay triomf ha igualat al que reportà la humilitat cristiana en la persona de santa Melania, quan anà a Nola a visitar a sant Paulí, segons refereix aquest Sant en una eloqüent descripció que'n dexà. Tot lo que aleshores hi havía a Roma de més gran y de més qualificat, volgué per honrarla, acompanyarla en aquest viatge ab tota la pompa ordinaria a les persones d'aquesta naxença. La Via Appia estava coberta de carros

dorats y magnífichs, de cavalls soperbament engualdrapats, de un gran número de carros de tota especie. En mig de tot aquest faustuós aparato marxava la venerable senyora, venerable per sa edat y més encara per son ayre grave y modest, montada sobre d'un petit cavall mólt magre y vestida d'un simple vestit de sarja. No obstant, tots los ulls estaven girats y posats sobre la humil Melania. Ningú no estava atent al or, a la seda, a la púrpura que brillava de totes parts. La estofa grossera ofuscava tot aquest llustre vá. Los grans senyors y les dames que formaven aquest pompós corteig, lluny de regir del estat vil y abjecte en que aparexía la santa viuda Melania, se feyen honra d'acostarse a ella y de tocar sos vestits, creyent per aquest humil y respectuós abaxament, expiar l'orgull de sa rica y superba magnificencia. Axí qu'en esta ocasió lo faust de la grandesa romana rendí homenatge a la pobresa evangèlica.

Alguns exemples d'aquesta sòrt, mesclats de temps ab les histories profanes, corretgexen y rectifiquen lo que's troba en elles de defectuós, suplexen lo que hi pot faltar, del costat del motiu y intenció, y donen a les gents joves una idea perfecta de la verdadera y sòlida grandesa. En referirlos pues les belles accions y'ls sentiments lloables dels gentils, convé tenir cuydado de ferlos recordar (de temps en temps) d'aquest principi que sant Agustí repeteix tan sovint, que sens la verdadera pietat, es a dir, sens la conexença y l'amor del verdader Deu, no hi pot haver verdadera virtut, y qu'ella no es tal quan té per motiu la gloria humana. Ell es veritat, ajusta'l Sant en lo llibre quint, cap. 19 de la Ciutat de Deu, qu'aquestes virtuts, encara que falses y imperfectes, no dexen de posar aquells que les tenen mólt més en estat de fer servey al públich que si no les tinguessen, y en aquest sentit es qu'un pot dir qu'es desitjable algunes vegades qu'aquells que governen fossen bons gentils y qu'obrassen segons aquests grans principis, qu'eren l'ànima de sa conducta. Però la soberana ditxa d'un Estat es que Deu posi en plaça de les persones qu'alcancen aquestes grans qualitats, qu'admirèm en los antichs, una verdadera y sòlida pietat.

Aquest es, lector amat, lo capítol que jo't presento de la gloria y grandesa a que deuen aspirar los minyons. En ell veuràs les virtuts que deuen tenir los seculars y'ls que governen l'Estat, y de qui podràs inferir les virtuts que deuen tenir los eclesiàstichs y singularment los que governen y'ls que cuyden de conduhir les ànimes per lo camí del cel.

PLAUTUS, NOVELA DE JOSEPH CALZADA Y CARBÓ

(Continuació)

Novembre 11.

Me'n vaig!.. Me'n vaig sola... La cambrera espera ordres des d'ahont m'aturi aquest poder que'm foragita d'aquesta pau, d'aquest paradís. Abandono Corfú!...

Novembre 12.

Els *muezins* des del cim de les torres pregonen en veu alta: Alah la ilah... El meu cor com un *muezin* petitoy des de la cresta de les ilusions canta axís mateix el poder de Deu. Totes les coses existents, des del astre més gran al microbi més imperceptible, segueix la lley kàrmica. ¿Còm havía de defugirla jo, migrada volva humana? Y aquell pensament que'm foragitava de l'illa no era més que la veu misteriosa de Karma signantme'l camí a fer per a que assolís la felicitat. Vaig partir ahir, vaig arribar a Corfú-port per a pendre passatge en un vapor que tenía que salpar al cap de tres hores vers Nàpols. A bordo, un cambrer m'ha portat una cadira de jonchs a babor hont me trovava a redós del vent y m'he posat a contemplar la vila, el port, les naus, el cel... Y de prompte una ombra'm tapa la visió superba y una exclamació'm fa obrir amplement els ulls... Al meu davant hi tenía al Doctor, ab gorra y abillament de turiste. Estava més que pàlit, blanch, y jo de segur no tindría color més rosa.

«¿Vostè per ací?» m'ha dit tan emocionat que semblava balbejar.

Jo no podría dir, perque no ho sé, còm han començat les explicacions, ni podría descriure còm y perquè m'he trobat altra volta en terra mirant astorada com carregaven el meu bagatge en un auto en mig de la curiositat dels passatgers que romanien en el vaxell. Sols sé que mentres anava fent camí vers la *vila* d'hont n'havía exit pel matí, la meva mà's trobava guardada dins de una altra mà forta, mascle, y que per tot mon còs la sanch galopava en fortes embranzides com si una vida endormida s'hagués despertat sobtadament. També recordo que plorava silenciosament, axò sí, però plorava...

Novembre 14.

Ara recordo bé, perque En Joan m'ha contat avuy el per què'ns trovarem a bordo del vaxell. En la matexa nit del 10, a la matexa hora, segurament en el mateix instant en que jo des-

vetllada era assetjada per aquell pensament de nòmada que m'empenyía fòra de Corfú, el Doctor sentía axís mateix l'inexplicable sensació de fugir de l'illa. M'ha contat que des del primer jorn que'ns vegerem, quan jo en casa dels amichs Laneri consolava a la senyora davant del cadavre del nen, ja se sentí atret vers la meva persona, que havía guardat aquell amor com un secret preuat en el fons de son cor y que la por d'esser rebutjat y perdre una amistat tant cara'l féu callar, y resolgué al fí tornar a córrer món fugint d'aquella passió que creya impossible... ¡Lo mateix, lo mateix que jo! Mes Karma vetllava y'l séu índex ens senyalà la matexa ruta ajuntatnos a bordo del vaxell. Quan jo li contava aquestes coses, En Joan no podía parlar. No solsament estava emocionadíssim fins al extrém de tenir els ulls plens de llàgrimes, sinó que'm tenía la mà arran de llavis y la petonejava ab un entusiasme... Al més gran orador de la terra se'l fa callar axís.

Novembre 15.

Passen per damunt dels jardins un vol de colomes blanques que juguen, se perseguexen, vénen y van ab grans crits com un estol de vaylets entremaliats... Axís són avuy els meus pensaments. Blanchs, joguiners, cridayres, alegres... Tota l'illa dèu esser y es una esmeragda clara, sense màcula, com el troç de paysatge que oviro des de la finestra de ma cambra. Y en mig d'aquesta esmeragda enorme hi han dos rubís encesos, més bells encara que la xamosa pedra verda. El meu cor y el d'En Joan...

Desembre 31.

Demà dexo l'illa y en ella'l darrer jorn de ma vida de fadrina. Mà en mà, cor contra cor, els ulls plens del present y'l pensament fit en l'avenir, anèm a començar nostra vida que serà la concentració, la íntima compenetració de dues. Ja no estich sola en la terra. Ma existencia d'ara en avant serà un dolç romiatge en la més dolça companyía d'un esperit afí. Seguim un camí que'ns ha traçat aquell vaylet del buyrach y la fletxa. ¡Amor! ¡amor!... Anch que després me matis, ja m'hauràs donat prou joya per a perdonarte...

(Acabarà.)

DELS LLIBRES NOUS

QUATRE REGLES PER A PARLAR BE

per IVON L'ESCOP

En Maragall, qui havía dexat escrit tan bellament la idea de la collita: «per una ambosta de llavor, un camp; per una soca, una brancada; per una idea, cent banderes enarborades; per una paraula, mil cors bategant», es el que dexà estampada aquesta altra idea, que dóna rahó de l'abandonament en que's troba la nostra llengua parlada:

«Ja fa temps que tot bon català s'ha d'avergonyir de serho només per una cosa: perque la seva llengua *sembla l'hostal de la mala paraula:* sembla feta expressa per a dir baxeses, y la seva forma expressiva's manifesta principalment pel renech y la torpesa. En cap altra llengua'l renech es tan renech com en la nostra, y per aquesta *excelencia*'s fa rotllo entre ses germanes.»

La llengua catalana, per rahons històriques (que per esser prou conegudes no cal esmentar), bandejada de les institucions de cultura y de les aristocracies, s'ha envilit en la boca del poble y de la plebs, fins al punt de quedar reduhida tota la seva força expressiva, el dinamisme intencional dels que intenten parlar, als dos extrems de que parlavem en els quals, com a punt central, com a botó de la gran roda del llenguatge, *fulgura* una paraula fecal, y, en l'altre, un mot d'indecencia. L'home català, com tancat en un quarto de mals endreços, que si cerca una cadira topa ab una escala, y si vol collir un clau, el pessiga un escorpí, va per parlar; y, no trobant la paraula que cerca, la seva boca ja'n diu una altra, y una altra —renechs y flestomíes—que no són les que cercava, ni pretenía, fent més enuijosa encara y tràgica aquesta nova paraula la seva pobresa verbal.

A tal extrém es arribada en la nostra llengua aquesta migradesa de lèxich y miseria de formes de construcció que, si per un voler de Deu desaparexía de sobte de les converses, la possibilitat de construhir una paraula ab aquesta sílaba *me*, que no sembla pas gaye catalana, els catalans (llevat de l'expressió *vatua* ò *malietsiga*, que's troba en qualque indret, y la paraula *hostia*,—que tot just ara entra, y no sempre en tò

blasfematori, y qu'encara hi som a temps a deturar, — no sabrien, ni podrien, blasfemar, y sense aquelles dues lletres esmentades, mólts cristians, de moment (tan arrelades les tenen a la llengua) no sabrien expressarse ab una paraula impensada ò enèrgica. Mirèu, catalans, hont es la vostra força y en què, tan migrat, s'apoya y s'orienta la rica déu espontània del vostre idioma! Tot plegat, manca de cultura y gust.

Y a tal extrém es arribat l'altre verb inhonest (clar ò encobert), substituhit en últim terme per *fer*, qu'ell sol, esterilisa y mata en flor el nostre idioma, fentne una parlaría simplicíssima y salvatge, sense cayres ni matisos, impropia d'un poble y d'un simple ciutadà.

. . . . . .

RAJOLES BLAVES, epigrames de MOSSÈN JOAN CLAPÉS Y CORBERA

DE LA MARINADA

Molla del rou, la terra assoleyada
reb la cançó que gronxa'ls brins florits,
y juga en el terrat la marinada
amorosa rihent ab la bugada,
y'ns pica'ls vidres ab el cap dels dits.

DEL TREN QUE PASSA

Es negra nit, l'Estació deserta,
brilla la llum ben sola per l'andén,
un trepidar llunyà de cosa incerta
s'apropa ressonant, cruix la coberta:
de sobte passa y xiula'l tren brunzent.

L'HORA FOSCANT

La llum de les carenes s'ha apagat,
la veu de les masies ha emmudit,
la boyra flonja baxa pel serrat;
es fosch, germà; dormím, y bona nit.

FOLKLORE

EL POBRE SENSE POR

(Rondalla recullida a Sant Joan les Fonts)

Diu qu'era un pobre vell que demanava caritat. Un dia va veure una cabanya tancada, y va preguntar a uns vehins:

—Còm es que siga tancada? Que no hi viu gent?

—No hi podría pas viure. Massa hi surt por,—li varen respondre.

Ell que diu:

—Jo prou m'hi quedaría aquesta nit, y sense mica de por, mentre'm donessiu un bocí de pa per sopar.

—¡Axò ray! Bé us ho donarèm. Però mirèu que'ls qu'han probat de quedarshi no n'han pas exit vius.

—Bé, bé; donèume'l pa, si us plau: jo m'hi ficaré, y demà... serà un altre dia.—

Y s'hi va ficar. Després d'haver tancat y barrat, se'n va anar cap a la llar a encendre foch. Y va fer sopes.

Vetaquí qu'al cap d'una estoneta sent una veu esgarrifosa, que deya:

—¡Ay, jo caych! ¡Ay, jo caych!

—¡Cau en nom de Deu!—va dir el pobre sense gota de por.

—En nom de Deu cauré,--va dir aquella veu.

Y vetaquí que cauen uns braços.

Ell que'ls agafa y'ls tira so:a l'escon.

Al cap d'una estona, l'home, tot tranquil, se posava a menjar les sopes, y torna sentir aquella veu que deya:

—¡Ay, jo caych! ¡Ay, jo caych!

—Cau en nom de Deu!—respon ell.

—En nom de Deu cauré.—Y cauen unes cames.

Ell que sí, les agafa y les tira també sota del escon.

Al cap d'un'altra estona:

—¡Ay, jo caych! ¡Ay, jo caych!—torna a fer la veu esgarrifosa.

—¡Y cau en nom de Deu!—va dir ell.

—En nom de Deu cauré.—Y cau tot un còs d'home: ab el cap y tot.

Ni ab axò li va venir gota de por al pobre, sinó que l'agafa y'l llença també sota del escon.

Y menja que menja sopes, y menja que menja sopes, vetaquí que al cap d'una estona li surt tot un home, fet y dret d'allà sota del escon.

—Ara vuy que vingues ab mi a defora,—li va dir. Però'l pobre va respondre:

—Ja vindré; emperò de primer vuy menjar sopes.—

Y menja que menja, menja que menja, fins que va ser ben tip no va voler seguir al home de la xemeneya.

En acabat, aquest li va donar una axada, y'l vell li pregunta:

—¿Què vols que'n faci d'aquesta axada?—

Aquell home li va respondre:

—Agàfala en nom de Deu.

—En nom de Deu l'agafaré, donchs,—va dir el pobre.

—Y ara, seguèixme.—Y's va ficar sota terra en uns soterranis fondos. Quan van ser ben endins, van trobar dues lloses, y l'home que diu:

—Càva aquí.—Emperò, com que no hi havía terra enlloch, el pobre que fa en sense gota de por:

—¿Y què vols que hi cavi a n'aquí?

—¡Càva en nom de Deu!—diu l'home de la xemeneya.

—En nom de Deu cavaré,—va fer el vell.

Y cava que cava, cava que cava, va arribar a axecar les lloses; y dessota hi va trobar dues gerres plenes de diners: en una, tot era plata, en l'altra, tot or.

—Míra,—va dir aquell home,—de tota aquesta gerra de plata me'n faràs fer el bé per la meva ànima; y aquesta d'or te la quedes, y seràs sempre més rich.

Y en acabat, amén, Jesús.

A darrera la porta hi hà un fus.

SARA LLORENS DE SERRA

DEL TEMPS D'EN BORGES

Suposèm als llegidors prou enterats de les haçanyes del célebre cap de rebels En Joseph Borges.

Era fill del Vernet (hont nasqué'l 1813), poblet encastellat a un turó que s'alça junt al Segre, prop d'Artesa, però en terreny tant axut que ha motivat la dita: «Els de Vernet miren l'aygua y's moren de set».

Junt ab En Rafel Tristany fou capità de forces carlines en la guerra dels Matiners y morí afusellat a Italia, guerrejant al servey de Ferràn II de Nàpols, l'any 1861.

Féu móltes correríes pel séu país, hont hi hà'ls poblets de Claret y Maravella, l'ermita de Sant Pol y la masía d'En Vall, a poca distancia l'un del altre y enfilerats en ralla dreta.

Ha quedat com a recort la dita:

A Claret tinch les alforges, a Maravella'l cavall,
a Sant Pol la retirada y l'amor a Mas d'En Vall.

FAUST DE DALMASES Y DE MASSOT

NOTES D'ARXIU

ELS CAVALLERS DE SANT JORDI

«A servei de deu e de nostra dona santa Maria e en reverencia benavirat Mossen sent Jordi ordena lo senyor Rey que empresa de nobles e de cavallers fets sia feta en la forma e manera davall escrita los quals sien nomenats los cavallers de Sant Jordi.

Primerament que la vestidura ab que seran reebuts sia mantell de drap blanch ab la creu vermella en la part devant e la creu sia tan longa e no menor com es lo clos dela palma de j hom e tan ampla com la ungla del dit menor de la ma.

Item quel dia quel dit noou o Cavaller haura reebut lo dit mantell ab la creu haja tot lo dia aportar la creu en la subirana vestidura que portara en la part devant endret del cor de tota vida del senyor Rey.

Item tots los Cavallers de sant Jordi damunt dits fan sagrament e homenatge al senyor Rey de anar ab ell personalment ab aquells homens de cavall que bonament poran ab sou del dit senyor.....» (1)

Ultra aquesta ordinació, Pere III manà que tots los divendres portessin vestidura blanca sobirana; però com aytal disposició podia contrariar la devoció dels cavallers que volguessin observar de vestir de negre els divendres, lo qual se solía fer, el Rey traslladà al dissabte l'obligació de portar capa blanca, trametent als Governadors y al Infant Martí, la següent circular:

«Governador. Nos havem are ordonat que nos e los Richs homens e Cavallers del orde de Sent Jordi axi com havem a portar tots los divendres la vestadura blancha sobirana que daquiavant la portem tots los disaptes e aço a fe que los qui per reverencia de nostre senyor deus Jesuchrist querran los divendres vestir negre ho puxen fer e axi ho observam ja de fet nos e los qui son en nostra cort. Perqueus deim eus manam que aquesta nostra ordinacio observets vos e la notifiquets per letres o en aquella altra manera queus semblara a tots aquells del dit orde qui son en vostra Governació que ells la observen Car nos semblants letres enviam als altres Governadors de nostres Regnes e terres, Dada en barchinona sots nostre segell secret lo derrer dia Dabril del any. Mccclxxix». (2)

JOSEPH M.ª ROCA

(1) A. C. A. R. 1232. fol. 109.
(2) A. C. A. R. 1263-fol. 137 y 145.

REVISTA

Llibres

En una llibreteta de trenta planes ha publicat l'infadigable Ivon L'Escop «Quatre regles per a parlar bé» seguint sempre la seva campanya a favor de la purificació del idioma, senyalant les tares y donant consells per desterrar de la nostra Llengua les males paraules que la enlletgexen y li donen aparencies d'una pobresa que no poden confirmar els qui la conexen.

No hem d'escatir mèrits literaris, que l'obra no entra en aquest cercle; però hem de donar compte de la seva publicació, per la noblesa del propòsit y per agrahir una vegada més a son autor el treball de neteja y de dignificació d'aquest parlar nostre tan maltractat en realitat pels barrohers d'una banda y pels malcalçats preciosistes de l'altra.

Vègis el fragment que'n copièm en altra plana anterior d'aquest número, y esperèm l'aparició de «La paraula viva» que'ns anuncía.

Mossèn Joan Clapés y Corbera, autor d'un poema «La Redempció», ha volgut baxar de to y ha compost una colecció d'epigrames ab el títol de «Rajoles blaves» qu'acaba de publicer la Editorial Poliglota en un elegant volumet de setanta dues planes.

Precedeix al aplech un estudi històrich-crítich en que l'autor explica l'origen del epigrama entre'ls grechs y'ls llatins y les evolucions per que ha passat en la nostra literatura moderna a través de diferents poetes fins arribar al joveníssim Melcior Font de qui copía aquests quatre versos que certament són de lo millor del llibre:

Oh préssech, ¡quína doble exquisidesa
en ton rostre madur he endevinat!
una galta ben roja de pagesa,
y altra rossa de noya de ciutat.

No dirèm que l'estudi sia complet ni en algun punt prou ponderat, però es fet ab l'intent de pagar tribut a sos predecessors, y axò es mólt noble. Lo que hi hà es que defineix l'epigrama y puntualisa lo que ha de ser y còm ha de ser, y després, al darnos els séus, ens trobèm ab que no sempre s'ajusta a les propies rigoroses prescripcions.

Móltes vegades, en ses estrofes hi hà més el pintor que'l pensador, hi hà més un paysatge qu'un pensament. En favor séu, té generalment la claretat y la precisió de la frase y la correcció dels versos, y axò per si sol en els nostres temps es un verdader mèrit. La dificultat d'escriure una setantena de composicions axís, com una feyna qualsevulla, es altre aspecte a tenir en compte per judicar el llibre.

Les mostres que'n donèm parlaràn als nostres lectors més que totes les nostres consideracions.

JUST CLARÓS

Imp. La Renaxensa. Barcelona.